

PESTPROTOCOL

1. Uitgangspunten bij het pestprotocol

Het pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken. Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen. Met het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol (*zie bijlage I*) laten alle betrokken partijen zien, dat zij bereid zijn tot samenwerking om de problemen rond pesten aan te pakken.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het pestprotocol).
5. De school ontplooit preventieve activiteiten in de mentorlessen (film, voorlichting, groepsgesprek, rollenspel).

2. De vijfsporenaanpak

Door het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol heeft de school zich verbonden aan de vijfsporenaanpak. Deze houdt in:

A. De algemene verantwoordelijkheid van de school

- De school zorgt ervoor dat de schoolleiding, de mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
- De school werkt aan een goed beleid rond pesten, opdat de veiligheid van alle leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is.

B. Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt

- Het probleem wordt serieus genomen.
- Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurt.
- Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen.
- Er wordt door de zorgcoördinator i.s.m. de schoolmaatschappelijk werk(st)er hulp aangeboden..

C. Het bieden van steun aan de pester

- Het confronteren van de jongere met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.
- De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.
- Wijzen op gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag.
- Het aanbieden van hulp door de zorgcoördinator i.s.m. de schoolmaatschappelijk werk(st)er.

D. Het betrekken van de middengroep bij het probleem

- De mentor betreft de klas in eerste instantie via de *no blame*-methode (zie bijlage III).

E. Het bieden van steun aan de ouders

- Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen en door de mentor betrokken bij het probleem.
- De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- De schoolmaatschappelijk werk(st)er geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.
- De schoolmaatschappelijk werk(st)er verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Een gepest kind wil zich echter niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

3. Preventieve maatregelen

Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas het pestprotocol. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten direct aan de mentor gemeld moet worden en niet als 'klikken' maar als 'hulp bieden of vragen' wordt beschouwd.

Het pestprotocol

In leerjaar 1 wordt aandacht besteed aan pesten in één of meer mentorlessen. De leerlingen ondertekenen aan het eind van deze les(sen) een aantal samen gemaakte afspraken (het pestcontract):

- Wij respecteren elkaar en elkaars eigendommen;
- Iedereen is goed zoals hij of zij is;
- Iedereen mag meedoen;
- Wij behandelen een ander zoals we zelf ook behandeld willen worden;
- Als er ruzie is proberen we het uit te praten;
- Deze regels gelden niet alleen op school maar ook daarbuiten, dat wil zeggen ook van en naar school, via sociale media of telefoon, enz.
- Wij mogen elkaar aanspreken op deze regels en als we gepest worden of zien dat er gepest wordt mogen we hulp inroepen. Dit is geen klikken.

Indien een mentor of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Hierbij worden de rol van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd. Van de gesprekken rond pesten worden aantekeningen gemaakt, die door de mentor worden bewaard in het leerlingvolgsysteem (SOM) van zowel de pester als het slachtoffer.

4. Het stappenplan na het melden van pesten

A. De mentor

Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband praat de mentor eerst met de gepeste leerling. Een leidraad voor dit gesprek is te vinden in bijlage III. Vervolgens organiseert de mentor een bijeenkomst met leerlingen uit de klas volgens de *no blame*-methode (zie bijlage III)

Indien het pesten niet stopt, schakelt de mentor de teamleider in.

B. De teamleider

1. De teamleider neemt de rol van de mentor over bij herhaling van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt.
2. Hij heeft zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester (zie bijlage IV) apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden.
3. In het contact met de pester is het doel driedig, namelijk:
 - confronteren
 - mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
 - helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten
4. In het contact met de gepeste wordt gekeken of hij sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
5. Hij adviseert zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste, hulp op vrijwillige basis door de zorgcoördinator.
6. Hij stelt alle betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
7. Hij bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
8. Hij koppelt alle informatie weer terug naar de mentor.

C. Het pestproject

Wanneer de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, wordt hij ertoe verplicht om individueel een programma te volgen. Dit vindt plaats in de eigen tijd en dus niet tijdens schooltijd. Het doel van dit programma is reflectie en het gevoelig maken van de pester voor wat hij aanricht bij de gepeste leerling. De ouders worden van dit project op de hoogte gesteld.

D. Schorsing

Wanneer ook het verplichte pestproject geen blijvende vruchten afwerpt, volgt een schorsing van een dag. Daarna krijgt de pestende leerling een langere schorsing.

E. Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. Er rest de school niets anders dan de pester van school te verwijderen.

5. Taken en rollen

De taak van vakdocenten

De vakdocenten hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren en een melding via de website of direct bij de mentor doen om hulp en overleg in gang te zetten.

De rol van de zorgcoördinator

- Hij ondersteunt waar nodig mentoren en teamleiders tijdens de verschillende fasen in het proces.
- Hij biedt op vrijwillige basis individuele begeleiding aan de pester en de gepeste.
- Hij biedt via de schoolmaatschappelijk werk(st)er een training aan bij specifieke hulpvragen. Hierbij valt te denken aan een sociale vaardigheidstraining, een assertiviteitstraining, Rots en Water, Kanjertraining of b.v. een (kick)bokstraining. In overleg met de ouders wordt beslist of er voor hulp moet worden doorverwezen naar Jeugd Gezondheidszorg.
- Hij kan waar nodig een inbreng hebben tijdens de mentorlessen.
- Hij vraagt regelmatig aandacht voor de problematiek via het infobulletin voor de personeelsleden en het schoolinformatiebulletin voor de ouders.

Bijlage I

Voorbeeld van een pestcontract:

Contract “veilig in school”

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school. Daarom houd ik mij aan de volgende afspraken:

- Ik accepteer de ander zoals hij of zij is en ik discrimineer niet
- Ik scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen
- Ik blijf van de spullen van een ander af
- Als er ruzie is, speel ik niet voor eigen rechter
- Ik bedreig niemand, ook niet met woorden
- Ik neem geen wapens of drugs mee naar school
- Ik gebruik geen geweld
- Als iemand mij hindert, vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen
- Als dat niet helpt, vraag ik een docent om hulp

Naam en handtekening:

Bijlage II

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? ((h)erkenning van het probleem)
- Door wie word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er jongeren die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Aanpak

Besprek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal speelt een rol?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester(s)?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets met hen mis is. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Besteed hier aandacht aan.

De No Blame-methode

De No Blame-methode is een nog vrij onbekende, maar zeer succesvolle aanpak van pesten. De “No-blame approach to bullying” is in de jaren negentig bedacht door George Robinson en Barbara Maines. De naam zegt het al, “geen schuld”. Deze methode gaat niet op zoek naar de pesters om ze te straffen, maar is gericht op het ontwikkelen van empathie voor het slachtoffer en het delen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen. Bij de No Blame wordt ingezet op de toekomst en de hulp die ook de pesters kunnen bieden als probleemoplossers. In feite zijn er bij pesten alleen maar slachtoffers. We willen werken aan een klimaat op school waarin ander gedrag voor iedereen goed bespreekbaar wordt. Hieronder volgen kort de stappen van de No Blame-methode. Meer informatie vind je bij “Meer weten” aan het eind van dit hoofdstuk.

Stap 1

Nadat je als mentor geïnformeerd bent over het pesten, roep je het slachtoffer bij je. Je vertelt wat je wilt doen om het pestgedrag aan te pakken. Je vraagt vertrouwen om deze aanpak uit te voeren. Je vraagt de gepeste leerling om het er thuis ook over te hebben. Pas nadat je de ouders hebt, ga je van start. Het is goed om met de gepeste leerling af te spreken hoe je achter het pesten bent gekomen. Je kunt bijvoorbeeld afspreken dat je bent geïnformeerd door een medewerker van school. Afhankelijk van de pestproblematiek kan een docent of conciërge het pesten gezien of gehoord hebben. Je spreekt verder af dat je in het gesprek met de pester zegt dat je veel moeite hebt gedaan om de gepeste leerling toe te laten geven dat er sprake is van pesten. Op deze manier blijven het slachtoffer of zijn ouders buiten schot. Het geeft de gepeste leerling vaak een veilig gevoel. In het vervolg van het gesprek vraag je hoe het leven van het slachtoffer eruitziet. Probeer een goed beeld te krijgen van de impact van het pesten op het slachtoffer. Verder wil je van het slachtoffer weten wie de ergste pester(s) is/zijn en welke leerlingen “sterk” zijn. Dat zijn leerlingen die niet pesten en niet gepest worden, maar wel positieve invloed hebben in de groep. Je verzamelt uit het gesprek 6 tot 8 namen, waarmee je aan het werk gaat. Je vertelt het slachtoffer dat je de genoemde leerlingen uitnodigt voor een groepsgesprek en zegt wanneer dat gesprek plaatsvindt. Het slachtoffer is niet bij dat gesprek aanwezig. Je vertegenwoordigt als mentor in dat gesprek ook de belangen van het slachtoffer. Je vertelt het slachtoffer dat het kan zijn dat de leerlingen na het gesprek toenadering zoeken. Zij beloven wellicht dat zij het ook anders willen in de klas en dat ze mee willen werken aan een pestvrije klas. Het is belangrijk dat het slachtoffer positief reageert. De gepeste leerling moet vertrouwen uitstralen in de wijze waarop jullie het pestgedrag aanpakken.

Stap 2

Je nodigt de 6 tot 8 leerlingen uit voor een groepsgesprek. De pesters zijn daarbij in de minderheid. Je vertelt dat je een probleem hebt, waarvan je hoopt dat zij je helpen het op te lossen. Je zegt het allemaal niet goed te begrijpen. Je hebt aan het begin van het jaar aandacht besteed aan het omgaan met elkaar. Je refereert er nog even aan hoe ernstig de gevolgen van pestgedrag kunnen zijn. Je vertelt vervolgens dat je ter ore is gekomen dat er in de klas toch gepest wordt. Hebben de leerlingen van het groepje enig idee over wie het gaat? Meestal zeggen

de leerlingen de naam van het beoogde slachtoffer, maar soms hoort de mentor ineens meer namen. Dat is dan winst. Je vertelt dat je van de conciërge had gehoord over het slachtoffer en dat het bij navraag waar blijkt te zijn. Je vertelt hoe het leven voor het slachtoffer is, hoe het op zondagavond voelt om de volgende dag weer naar school te gaan, enzovoort. Je vraagt de leerlingen zich voor te stellen hoe dat zou zijn voor henzelf of bijvoorbeeld voor hun zusje. In dit stadium zitten de pesters meestal wat onrustig te draaien en zeggen bijvoorbeeld dat het slachtoffer altijd zo raar doet. Dit is de reden dat het slachtoffer niet bij het gesprek is. Je legt uit dat het lastig is om goed te reageren als je steeds gepest wordt. Probeer vooral niets dreigends te zeggen. Het gaat niet om terugkijken, maar om de toekomst. Hoe kun je mij als mentor/leerkracht helpen om het leven van het slachtoffer prettiger te maken? Stel nu de vraag: “nu jullie dit horen, wat zou ieder van jullie kunnen doen om het voor de gepeste leerling aangenamer te maken?”. Je vraagt dus persoonlijke toezeggingen en noteert wat de leerlingen beloven. Het hoeven geen grote dingen te zijn. Soms is het genoeg wanneer iemand zegt: “ik zal het niet meer doen.” Je beëindigt deze sessie met te bedanken voor de beloftes. Je zegt dat je iedere aanwezige leerling over enige tijd apart bij je gaat roepen om te vragen wat er de afgelopen periode beter is gegaan.

Stap 3

Je informeert na enkele dagen bij het slachtoffer hoe het gaat. Na ongeveer twee weken roep je het groepje weer op. Je vraagt iedere leerling individueel naar zijn ervaringen. Deze stap herhaal je na drie weken. Het pesten is vrijwel altijd gestopt. De sociale controle van de niet-pesters heeft effect gesorteerd en na enige tijd weten ze niet beter.

Tot slot

Kinderen die pesten, zitten in de nesten. Pestgedrag compenseert iets anders. Op het moment dat we een pester het pesten beletten, moet er persoonlijke aandacht zijn voor de pester. Bij de No Blame-methode doe je dat altijd achteraf. In principe praat je niet over het pesten. In het tweede individuele gesprek vraag je wel door naar de omstandigheden van de pester.

Bijlage IV

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- o De leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- o Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- o Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is:

- o *probleemgericht en richt zich op waarneembaar gedrag*. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: Je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren, reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- o *relatiegericht*. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld: Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. Zeg nooit: Je bent heel gemeen. Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- o *specifiek blijven*. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- o *veranderingsgericht*. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen? Bied zo nodig hulp aan van de speciale leerlingenbegeleider (op vrijwillige basis).

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt.